

Leraren mogen géén tussentaal gebruiken

Albert Oosterhof

In Vlaanderen blijkt het voor leraren verleidelijk af te wijken van de standaardtaalnorm. De tussentaal wordt steeds salonfähig als onderwijstaal. Dat is een problematische ontwikkeling.

Ik breng meteen twee nuances aan. Ik kan mij voorstellen dat een leraar in bepaalde uitzonderlijke contexten afwijkt van de standaardtaal, bijvoorbeeld om een humoristisch effect te bereiken. Ik heb zelf wel eens een vraag van een student beantwoord met: 'Da'k het niet weet'. Juist die stijlbreuk werkt op de lachspieren, waarmee de docent denktijd koopt.

Een tweede punt is dat ik er niet voor pleit tussentalige docenten af te branden. Fouten maken is menselijk en zoals we begrip tonen voor vluchtelingen met taalproblemen, kunnen we ook begrip opbrengen voor tussentalige docenten. Zij zijn vluchtelingen in de eigen taal en moeten opgevangen worden. Maar daarmee voldoet hun taal nog niet aan de norm.

De Gentse onderzoeker Steven Delarue doet interessant onderzoek naar tussentaal in de klas. In het tijdschrift *Klasse* zegt hij: 'Vlaamse leraren spreken vaak tussentaal in de klas. En dat is hoegenaamd geen probleem' (<https://www.klasse.be/47722/leraren-tussentaal-gebruiken/>, 20 juni). Het eerste deel van deze uitspraak lijkt me correct, maar over het tweede deel valt te debatteren. Er is trouwens verder geen redengevend verband tussen de twee zinnen: het is niet omdat er veel tussentalige leraren zijn, dat tussentaal in de klas geen probleem is.

Mogen leerkrachten 'spreken zoals ze willen spreken', ook als dat geen Standaardnederlands is? In een interessant opiniestuk op knack.be (15 oktober 2015) brengt Delarue het compassie-argument in stelling. Hij schrijft dat standaardtaalverdedigers

”Vlamingen op die manier (opnieuw) taalonzeker maken. Tijdens mijn onderzoek heb ik bijzonder veel gepassioneerde leerkrachten gezien, die (...) enorm gestrest waren omdat ik hun les kwam observeren: zou hun taalgebruik wel voldoende zijn voor die van 't unief? Dat is het échte probleem: dat die eenzijdige fixatie op het Standaardnederlands leerkrachten (en mensen in het algemeen) weer doet twijfelen aan zichzelf en aan hun taalbeheersing. Dat ze zich maar beter slécht zouden voelen over hoe ze praten'.

Delarue heeft een punt. Maar zijn (ongetwijfeld correcte) bevinding verbaast mij wel, juist omdat we ons onderwijs beschouwen als behorend tot de wereldtop en van leerlingen ook discipline en pres-

tatiegerichtheid vragen.

Dan is het vreemd als het lerarenkorps zou bestaan uit zo'n onzeker en zich slecht voelend clubje. Verbijsterend dat iets elementairs als de beheersing van de eigen taal al tot zoveel stress leidt. In dat geval moeten docenten beter opgeleid en begeleid worden, zonder concessies te doen aan de kwaliteit.

Uit het onderzoek blijkt ook dat leraren die dicht tegen de standaardtaalnorm zaten het meest moeite hadden de leerlingen te motiveren. Logisch, aangezien de meeste leerlingen allicht zelf ook gewend zijn tussentaal te bezigen. Maar geldt het ook voor leerlingen die wél Standaardnederlands spreken? Er kan wel degelijk verwarring ontstaan als een docent niet-standaardtaalige woorden gebruikt zoals *noemen* (i.p.v. *heten*) of woorden op een afwijkende manier uitspreekt. Mij kwam een dictee onder ogen waarin een leerling (weliswaar op de basisschool) het woord 'glad' had geschreven als *lat*. Dan wil je niet de kans lopen dat de oorzaak ligt in een afwijkende uitspraak van de beginklank. Het is de omgekeerde wereld als het probleem bij de standaardtaalspreker komt te liggen.

Deze problematiek is niet typisch voor Vlaanderen. Ik herinner me van mijn Nederlandse schoolcarrière dat ik komaf moest maken met een aantal elementen die je evengoed 'tussentalig' kunt noemen. Ongeveer tot mijn achttiende gebruikte ik *hun* als onderwerpsvorm. Ik moest het gebruik van *weg* (i.p.v. *vandaan*) zoals in 'Waar kom je weg?' en de 'band lek'-constructie zoals in 'Ik heb de band lek' afleren. Je zou dan eventueel onderscheid kunnen proberen te maken tussen 'echte taalfouten' en 'tussentaal', maar zoiets wordt al snel arbitrair en subjectief.

Het standpunt dat leraren mogen spreken zoals ze willen, opent de deur niet alleen voor tussentaal, maar ook voor andere variëteiten in Vlaanderen én Nederland. Bijvoorbeeld voor Poldernederlands, dialecten, etnolecten. Dan ga ik *hun* weer als onderwerp gebruiken en is het ook prima als een docent het heeft over 'de meisje'. Of je zou uit moeten gaan van het adagium 'eigen tongval eerst'. Zou die ontwikkeling niet ten koste gaan van onderling begrip, samenwerking en van de kansen die leerlingen krijgen als ze later Nederlands zouden spreken in internationale contexten?

Albert Oosterhof is docent Nederlands aan de KU Leuven - campus Antwerpen.

e-mail: albert.oosterhof@kuleuven.be

